

Denken de dieren bij hetgeen zij doen?

DOOR

P. HARTING.

De vraag, of de dieren alleen door een blind instinkt gedreven worden, of dat hunne handelingen althans in sommige gevallen getuigen van een voorafgaand overleg, wordt nog steeds verschillend beantwoord. Die beantwoording, welke inderdaad van groot gewigt is, daar zij invloed moet hebben op de beantwoording van vele andere nog steeds hangende vraagstukken, waaronder sommige, waarbij wij menschen groot belang hebben, kan alleen gezocht worden in eene zorgvuldige en onbevooroordeelde duiding der feiten, welke de waarneming aanbiedt. Niet ieder is daartoe in staat. Sommigen zijn zeer geneigd aan de dieren alles te ontzeggen, wat hen slechts eenigzins met den mensch op gelijke lijn zoude kunnen doen plaatsnemen; anderen daarentegen gebruiken bij de beoordeeling van de daden der dieren denzelfden maatstaf, als dien men gewoon is voor menschelijke daden aan te wenden, en besluiten uit het door de handeling voortgebrachte tot de mate van verstand, die daartoe noodig is geweest. Zoowel de een als de ander loopt groot gevaar van op een dwaalweg te geraken, en vele bewijzen, die men zoowel voor als tegen het denkvermogen der dieren heeft aangevoerd, kunnen inderdaad als weinig afdoende worden beschouwd. Wanneer echter een natuuronderzoeker als MILNE EDWARDS uit zijne eigene ervaring feiten mededeelt, die hem tot de overtuiging hebben gebragt, dat de dieren werkelijk denken bij hetgeen zij doen, dan verdienen die feiten meer algemeen bekend te worden gemaakt en ter overweging aanbevolen aan hen, die nog steeds voortgaan op psychisch gebied een scherpe grens te trekken tusschen den mensch en de zoogenaamde redelooze dieren.

In de inleiding op zijne nieuwe *Recherches pour servir à l'histoire*

naturelle des Mammifères, waarvan het eerste stuk onlangs verschenen is, verhaalt hij het volgende:

„Ik heb meermalen gelegenheid gehad de wijze van handelen der olifanten gade te slaan, diè in de menagerie van het museum aankwamen, na eene lange reis, gedurende welke deze dieren in een naauwe kooi waren opgesloten, en ik heb altoos opgemerkt, dat zij naauwkeurig acht gaven op al de bewegingen van hunnen oppasser, niet om hem slaafsch na te bootsen, maar om zich de lessen, die zij van hem trekken kunnen, ten nutte te maken. Al spoedig ontdekten zij het geheim der sluiting van hunnen stal: het traliewerk, dat hen belet naar buiten te gaan, is gesloten door middel van schroeven, en wanneer zij dit willen openen, dan verzuimen zij niet elk dier schroeven eerst met hun snuit los te draaijen, alvorens het hek om te stooten, hetwelk zij bij ondervinding weten, dat zonder deze voorbereidende handeling aan al hunne pogingen weerstand biedt. Indien de olifant onbekwaam was om te denken, om denkbeelden te verbinden en te handelen op grond van een oordeel, dat het gevolg eener redencring is, zoude hij dan raden, dat hij, om zijne deur te openen, eerst langzaam een aantal schroeven van regts naar links moet draaijen?”

„Niet minder duidelijk zijn de blijken van verstandig overleg, die sommige apen geven. Een jonge Orang-oetan, die, eenige jaren geleden, in de menagerie van het museum leefde, was zeer kouljik, en, om hem 's nachts te verwarmen, wikkelde zijn oppasser hem dikwijls in een wollen deken, dien men des daags aan een haak aan den muur ophing; weldra echter had het dier geen hulp meer noodig om zich tegen de koude te beschutten, want telkens als hij daarvan hinder had, ging hij uit eigen beweging zijn deken halen en hulde er zich in. Men had hem gelcerd uit een glas te drinken en daarin wijn uit een flesch te schenken; telkens nu als de flesch toegekurkt was, begon hij met eerst den kurk er van af te trekken, die den wijn belette uit te vloojen; maar zoodra hij gedronken had, liet hij zich de flesch en het glas gewillig ontnemen, die hij vroeger niet had willen loslaten.

„Zeer opmerkelijk waren de zamengestelde handelingen van een ander dier derzelfde soort, ten einde uit de kamer te geraken, waarin zijn oppasser, die gewoonlijk in zijn gezelschap bleef, hem opsloot, wanneer hij voor de eene of andere dienst in de menagerie verplicht was zich te verwijderen. De aap, die zeer op gezelschap gesteld was, geraakte

elken keer, dat hij zich zoo verlaten zag, in groote onrust; hij schreeuwde, hij trok zich de haren uit en trachtte dan de deur van zijne kamer te openen; maar deze was gesloten met een slot, dat zich boven zijn bereik bevond, en of hij aan de deur trok of daartegen stootte, het hielp hem niets, deze bleef gesloten. Na eenigen tijd scheen de jonge orang te hebben nagedacht over den aard van den hinderpaal, die hem belette naar buiten te gaan, want hij ging eenen aan het andere einde der kamer staanden stoel halen, sleepte dezen naar de deur toe, klauterde er op en, nu den kruk van het slot grijpende, draaide hij dien om, opende zoo zijne gevangenis en ontsnapte naar buiten, terwijl hij door zijne gebaarden zijne vreugd te kennen gaf over de herkregeen vrijheid. Van dien tijd af beproefde hij altijd op die wijze de deuren te openen, die hem beletten door te gaan, zoodat men, om hem te huis te houden, genoodzaakt was de deur met een sleutel te sluiten en zorg te dragen dien niet in het slot te laten steken. Hoe zoude het nu mogelijk zijn zulk eene zamengestelde handeling te verklaren, zonder tusschenkomst van het denkvermogen, van het vermogen om te redeneren en eene gevolgtrekking te maken en op grond daarvan te handelen ?

„Het verstand van den hond openbaart zich op eene niet minder duidelijke wijze. Ieder heeft zich daarvan meermalen kunnen overtuigen en welligt moest ik mij ontslagen rekenen van hiervan nieuwe voorbeelden bij te brengen; maar eenige der feiten, waarvan ik ooggetuige ben geweest, zijn zoo bewijzend, dat ik den wensch om deze mede te deelen niet weerstaan kan.

„In het huis van een mijner vrienden bewoonde de koetsier eene kamer op de bovenste verdieping, zeer ver van den stal. Hij had een hond, die hem somtijds naar boven volgde, wanneer hij zich ging kleeden, maar die gewoonlijk beneden bleef en altijd naast de paarden sliep. Op een nacht werd hij door dien hond gewekt, die aan de deur krabde en blafte. Het verstandige dier gaf groote ongerustheid te kennen en scheen zijnen meester te willen beduiden, dat deze naar beneden moest gaan. Deze gehoorzaamde aan dien wenk, en, toen hij in den stal was gekomen, bevond hij, dat een der paarden den halster had verbroken en zijn medgezel zeer mishandelde. Blijkbaar had de hond begrepen, dat de gewone orde niet in den stal heerschte, hij had gedacht, dat de tegenwoordigheid van den koetsier noodig was en

dientengevolge was hij hem gaan wekken en uitnoodigen om beneden te komen. Hij had met verstand gehandeld.

„Een andere hond, een poedelhond, die in den Jardin des plantes bij een mijner ambtgenooten woonde, wiens familie gedurende den winter in de straat Saint Dominique en des zomers in het dorp Sèvres haar verblijf hield, leidde gaarne een zwervend leven: hij liep des morgens uit en kwam gewoonlijk eerst tegen het uur van het middagmaal terug; maar des Zondags vond hij de deur gesloten, want zijn meester ging op dien dag, hetzij naar de straat Saint Dominique of naar Sèvres, naar gelang van het jaargetijde. Weldra had de hond zijns meesters gewoonten leeren kennen en toen begaf hij zich elken Zondag, na in de stad rondgezworven te hebben, even als gedurende het overige der week, niet weder naar den Jardin des plantes, maar zonder ooit te missen naar de straat Saint Dominique waar men des winters, of naar Sèvres waar men des zomers was, terwijl hij op de andere dagen zich daar nooit vertoonde. Deze gewoonte, welke vele jaren aanhield, veronderstelt niet enkel een zeker talent van waarnemen, alsmede een vermogen van te denken en te redeneren, maar ook de geschiktheid om te oordeelen over den tijd en de tijdelijke terugkeering van zekere gebeurtenissen te voorzien.”

Dus verre MILNE EDWARDS.

Ik kan hier uit eigen ervaring nog het volgende bijvoegen, dat met het laatst door hem medegedeelde geval eenige overeenkomst heeft. Ik heb van zeer nabij eenen koopman gekend, die een klein hondje, een wit leeuwte, had, dat 's nachts altijd aan het voeteneinde van zijn bed sliep en dat hij over dag, gedurende zijn verblijf op het kantoor of in den winkel, in den borstzak van zijn jas droeg. Zoodra de man zich des morgens gekleed had en gereed was zijne slaapkamer te verlaten, sprong het hondje van het bed en werd dan op zijne gewone plaats geborgen. Dit geschiedde geregeld, elken morgen, alleen met uitzondering van den Zondag. Dan was zijn meester gewoon ter kerke te gaan; het diertje bleef dan op het bed liggen tot aan den tijd dat de kerk uitging. Dan liep het naar beneden en vatte post aan de voordeur om zijn meester op te wachten. Dit gebeurde niet enkele malen, maar wekelijks, gedurende vele jaren.
